

Standartinis Eurobarometras 80

**VISUOMENĖS NUOMONĖ EUROPOS SĄJUNGOJE
2013 M. ruduo**

ŠALIES ATASKAITA

LIETUVA

Šį tyrimą užsakė ir koordinavo Europos Komisijos Komunikacijos generalinis direktoratas

Ši ataskaita buvo parengta Europos Komisijos atstovybei Lietuvoje.

Šis dokumentas neatspindi Europos Komisijos požiūrio
Jame pateiktos autoriaus interpretacijos ir nuomonės.

Standartinis Eurobarometras 80 / 2013 M. ruduo – TNS Opinion & Social

Ataskaitą parengė dr. Mindaugas Degutis

Turinys

ĮVADAS	2
1. ESAMOS SITUACIJOS VERTINIMAS IR ATEITIES LŪKESČIAI	3
1.1. PASITENKINIMAS GYVENIMU	3
1.2. EKONOMINĖS, FINANSINĖS IR DARBO RINKOS SITUACIJOS VERTINIMAS	5
1.3. ATEITIES LŪKESČIAI	7
2. POŽIŪRIS Į EUROPOS SAJUNGĄ.....	8
2.1. EUROPOS SAJUNGOS ĮVAIZDIS	8
2.2. EUROPIEČIO IDENTITETAS, POŽIŪRIS Į EURĄ.....	9
2.3. TEIGIAMOS NARYTĖS ES PASEKMĖS	11

Įvadas

2013 m. lapkričio mėnesį visose 28 Europos Sąjungos valstybėse narėse vykdytas standartinis Eurobarometro tyrimas. Ši ataskaita yra skirta pagrindiniams studijos rezultatams apžvelgti.

Ataskaitoje Lietuvos piliečių atsakymai į pagrindinius tyrimo klausimus yra analizuojami ir lyginami su visų 28 Europos Sąjungos valstybių narių piliečių atsakymų vidurkiais. Be to, pateikiamas kai kurių klausimų palyginimas su ankstesniųjų tyrimų duomenimis ir analizuojami įvairių socialinių ir demografinių respondentų grupių apklausos rezultatai. Tyrimo metu visoje Lietuvoje buvo apklausta 1030 respondentų, Lietuvos Respublikos piliečių. Respondentų (amžius – 15 metų ir vyresni) atranka buvo vykdoma taikant atsitiktinės-tikimybinės atrankos metodą; ji reprezentuoja visų Lietuvos piliečių nuomonę. Apklausa buvo vykdoma personalinio interviu būdu respondento namuose naudojant CAPI (*Computer Assisted Personal Interviews*) sistemą. Apklausa vykdyta 2013 m. lapkričio 2 – 17 d. Tyrimo klausimynas ir techninė informacija apie tyrimą pridedami kaip šios ataskaitos priedai.

Šioje ataskaitoje analizuojami tik dviejų visos apklausos temų – esamos situacijos bei ateities lūkesčių ir požiūrio į Europos Sąjungą – duomenys. Kitus šios apklausos rezultatus galima rasti interneto svetainėje adresu http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb78/eb78_en.htm.

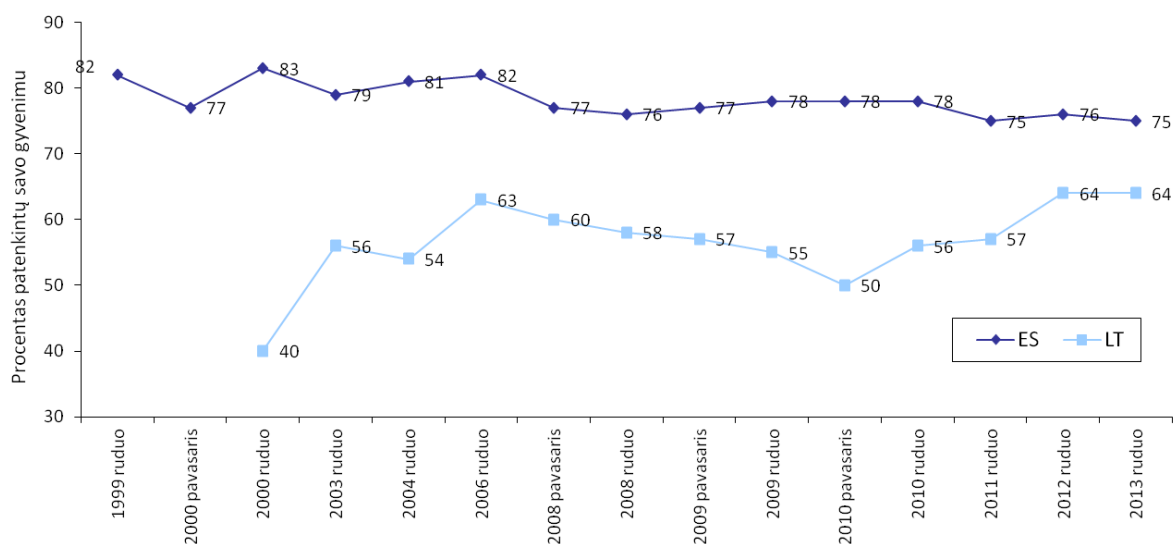
Kadangi 2014 m. sukanka 10 metų, kai Lietuva ir dar 9 valstybės tapo Europos Sąjungos narėmis, šioje ataskaitoje daug dėmesio yra skiriama visuomenės nuomonės pokyčiams per šį laikotarpį apžvelgti.

1. Esamos situacijos vertinimas ir ateities lūkesčiai

1.1. Pasitenkinimas gyvenimu

Palyginti su 2010 m. pavasariu, Lietuvos piliečių, teigiančių, kad jie yra patenkinti dabartiniu savo gyvenimu, skaičius padidėjo 14 procentinių punktų (toliau p.p.) - šiuo metu 64 proc. jų yra patenkinti savo dabartiniu gyvenimu. Tai aukščiausias rodiklis per visą jo matavimo istoriją Lietuvoje ir 8 p.p. didesnis palyginti su paskutinio tyrimo prieš Lietuvai tampa ES nare rezultatu (žr. 1 diagramą). Šis rodiklis žemiausias buvo 2010 m. pavasarį, ekonominiams nuosmukiui pasiekus savo dugną – 50 proc. Taigi, galima teigti, kad dauguma Lietuvos piliečių jau užmiršo finansinių sunkumų laikotarpį, o dabartiniai finansiniai sunkumai nelemia požiūrio į gyvenimo kokybę. Šio rodiklio skirtumas palyginti su visos ES vidurkiu taip pat dar niekada nebuvo toks mažas.

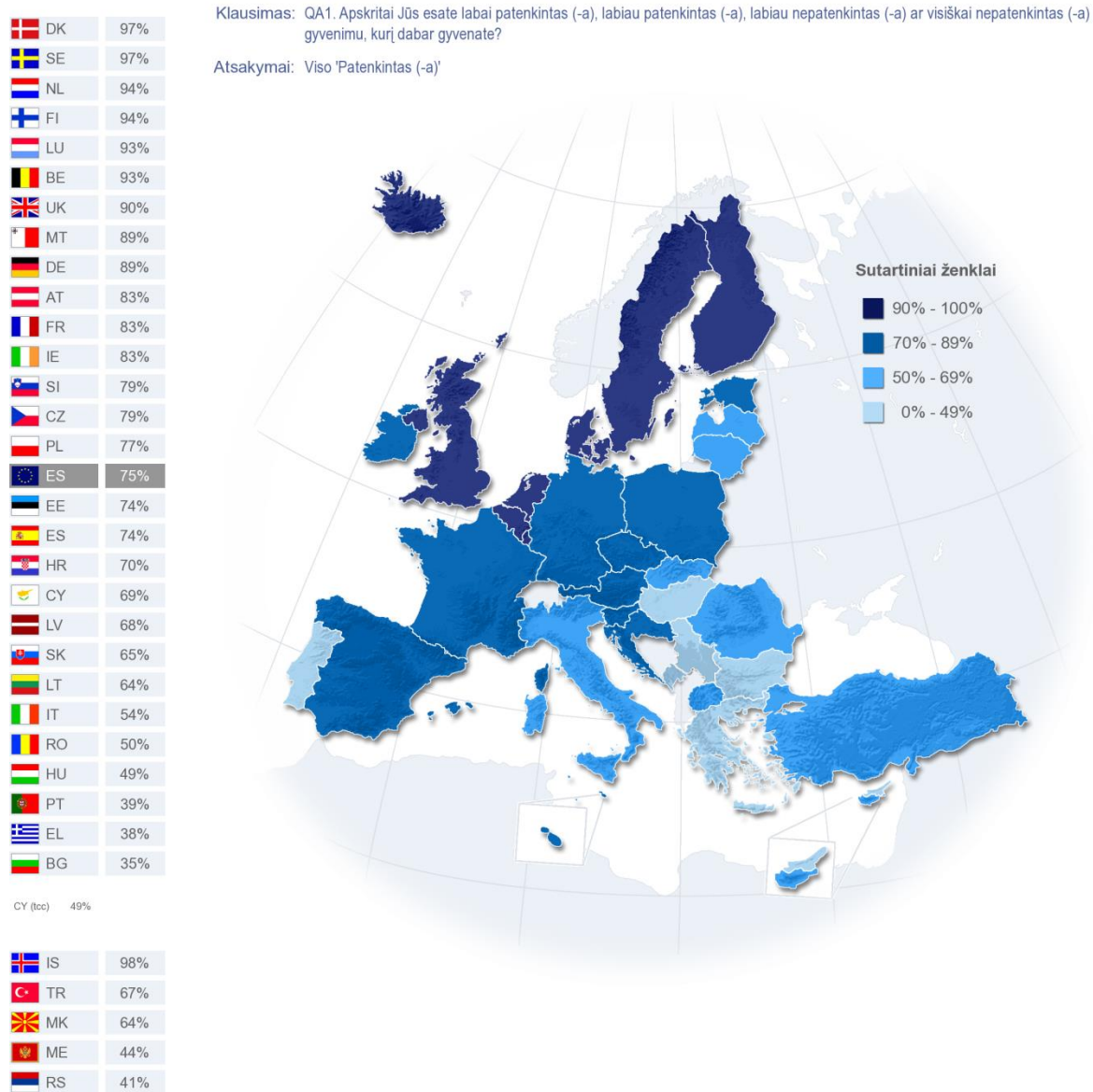
Diagrama Nr. 1. Pasitenkinimo savo gyvenimu tendencijos

KLAUSIMAS: Apskritai Jūs esate labai patenkintas, patenkintas, nepatenkintas ar labai nepatenkintas gyvenimu, kurį dabar gyvenate ?

Pasitenkinimo gyvenimu lygis visoje ES iš esmės nekinta jau beveik 5 metus. Tiesa, palyginti su 2006 m. jis yra sumažėjęs 7 p.p. Turint omenyje, kad daugumoje naujųjų (įstojusiųjų į ES 2004 m. ir vėliau) ES narių pasitenkinimo gyvenimu lygis pastaraisiais metais kilo, bendras vidurkis sumažėjo tokių šalių, kaip **Graikija, Airija, Italija, Portugalija, Ispanija** sąskaita. Daugumai šių šalių sunkiai sekasi tvarkytis su finansų ir ekonomikos krize, tad ir **neigiami pasitenkinimo gyvenimu vertinimo pokyčiai jose yra didžiausi.**

Žemėlapis Nr. 1. Pasitenkinimas gyvenimu ES

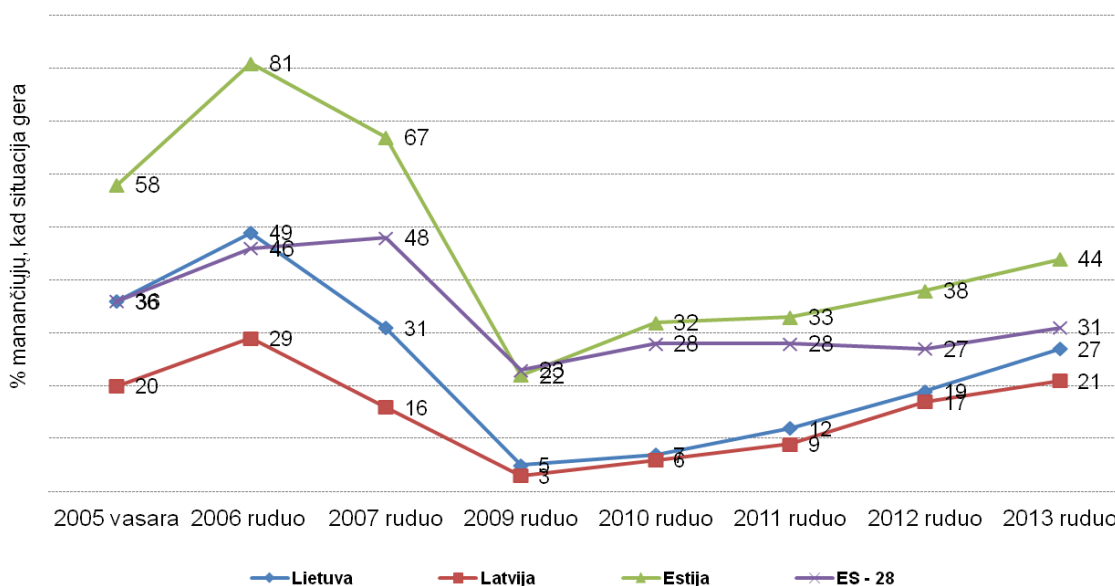
Labiausiai iš visų Europos Sąjungos piliečių gyvenimu nepatenkinti bulgarai, portugalai, rumunai, graikai ir vengrai. **Šiame penketuke jau trejetą metų nebėra ilgai jame buvusios Lietuvos.** Tradiciškai labiausiai patenkinti – Danijos ir Švedijos piliečiai (žr. 1 žemėlapis).

1.2. Ekonominės, finansinės ir darbo rinkos situacijos vertinimas

Eurobarometro tyrimuose tradiciškai užduodami klausimai apie įvairių sričių situacijos vertinimus, apimančius požiūrį į ekonomiką, namų ūkio situaciją, darbo rinką ir pan.

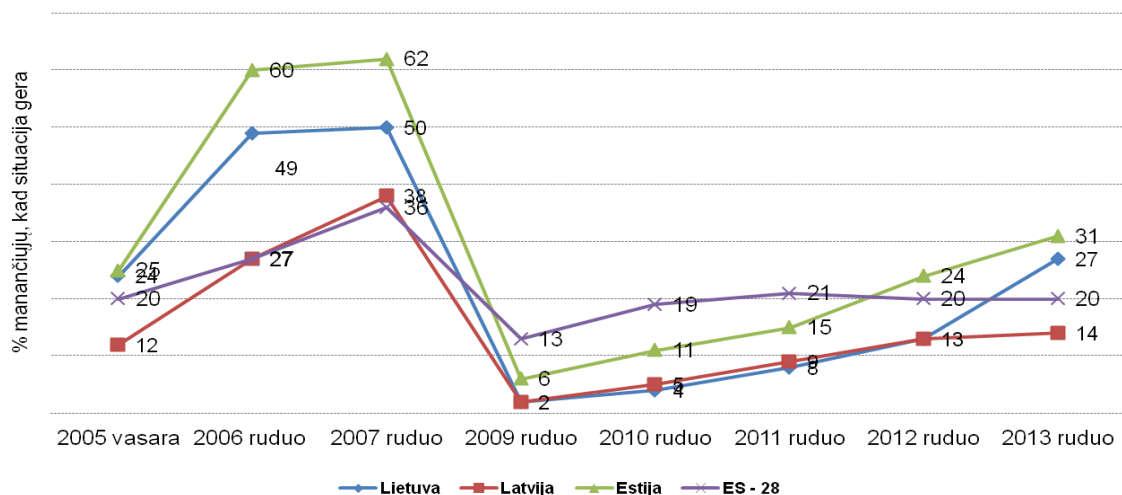
Lietuvos piliečių nuomonė apie šalies ekonomikos padėtį kiekvienais pastaraisiais metais gana sparčiai gerėja. Manančiųjų, kad situacija yra gera, per metus padaugėjo 8 p.p. nuo 19 proc. iki 27 proc. O palyginti su 2009 m. rudeniu taip manančiųjų padaugėjo net 22 p.p. Tiesa, kol kas dar labai toli iki 2006 m. rudens, kai net 49 proc. piliečių manė, kad Lietuvos ekonomikos padėtis yra gera. Tiek kaimyninėse šalyse, tiek visoje Europos Sąjungoje respondentų, manančių, kad jų šalies ekonomikos būklė yra gera, padaugėjo. Bene vienintelės šalys, kuriose šalies ekonominės padėties vertinimas yra labai prastas ir per pastaruosius metus nė trupučio nepagerėjo, yra Graikija, Italija ir Portugalija. Jose viso labo po kelis procentus piliečių mano, kad ekonominė situacija šalyje yra gera. Be pirmiau minėtųjų šalių, gerokai prasčiau nei vidutiniškai savo šalies ekonomiką vertina Bulgarijos, Ispanijos, Prancūzijos, Kipro ir Slovėnijos piliečiai. Geriausiai savo šalių ekonominę padėtį vertina Vokietijos, Danijos, Švedijos, Maltos ir Liuksemburgo piliečiai.

Diagrama Nr. 2. Šalies ekonominės padėties vertinimas

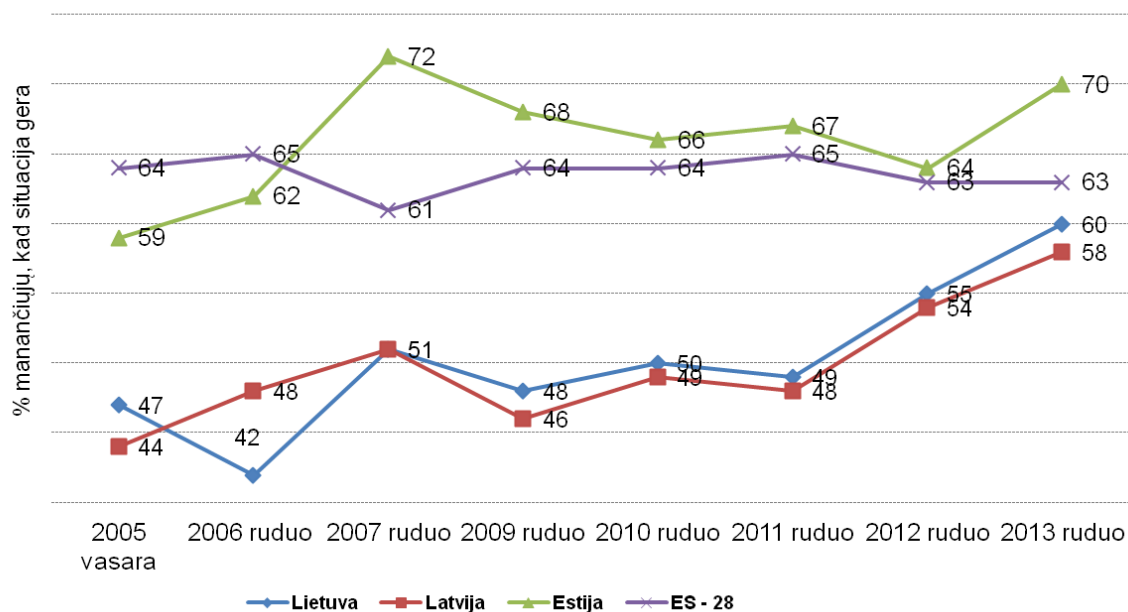
Panašią tendenciją galima stebėti ir kalbant apie įsidarbinimo galimybių šalyje vertinimą. Bedarbių skaičiui mažėjant, o įmonėms vis aktyviau vėl ieškant naujų darbuotojų, nuotaikos šioje srityje taip pat tampa geresnės. Tačiau, matyt, **prais dar ne vieneri metai, kol bus pasiektas 2007 m. rudens rodiklis – 50 proc. piliečių, manančių, kad Lietuvos situacija šioje srityje yra gera.** Tiesa, lyginant skaičius su 2009 m. rudeniu, galima teigti, kad bene pusė šio kelio jau nueita. Visoje Europos Sąjungoje šis rodiklis lieka iš esmės stabilus jau pastaruosius trejus metus.

Diagrama Nr. 3. Įsidarbinimo padėties šalyje vertinimas

Pastebėtina, kad nepaisant to, jog šalių ekonomikos, darbo rinkos situacija vis dar yra vertinama gana prastai, nuomonė apie savo namų ūkio finansinę padėtį gerėja (žr. 4 diagramą). 60 proc. Lietuvos gyventojų teigia, kad jų šeimos finansinė padėtis yra gera. Tai aukščiausias rodiklis per visą Eurobarometro tyrimų istoriją ir beveik lygus visos ES vidurkiui. Jis taip pat aukštesnis nei buvo prieš ekonominę krizę 2007 m. Tai rodo, kad dauguma šalies gyventojų sėkmingai prisitaikė prie pakitusios situacijos ir sugebėjo sutvarkyti savo šeimos finansus taip, kad jie nekeltų rūpesčių. Šis rodiklis taip pat yra geras ženklas tolesniam ūkio augimui: vartotojų optimizmas paprastai yra lydimas vidaus vartojimo didėjimo.

Diagrama Nr. 4. Namų ūkio finansinės padėties vertinimas

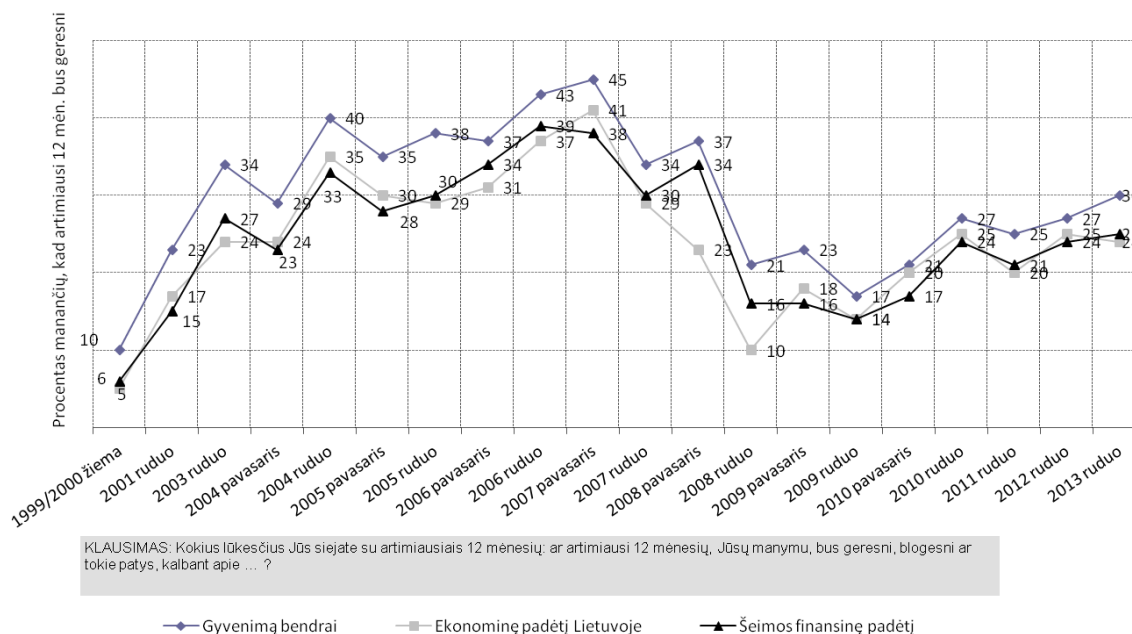
Visoje Europos Sąjungoje namų ūkio padėties vertinimas lieka be esminių pokyčių. Net ir tose Pietų Europos šalyse, kurios vis dar yra stipriausiai veikiamos ekonominių sunkumų, nedaugėja gyventojų,

kurie vertina situaciją blogai. Tiesa, taip vertinančių ten yra gerokai daugiau nei Lietuvoje: po 60-70 proc. teigiančiųjų, kad situacija yra bloga. Geriausiai namų ūkių situacija yra vertinama Šiaurės Europoje (teigiančių, kad namų ūkio finansinė situacija yra gera, vidurkis – 83 proc.).

1.3. Ateities lūkesčiai

Lietuvos piliečiai pradeda šiek tiek optimistiškiau žiūrėti į artimiausią ateitį. Palyginti su žemiausiu tašku, kuris buvo 2009 m. rudenį, 12 artimiausių mėnesių lūkesčiai įvairiose srityse pagerėjo beveik dvigubai, nors pastarųjų poros metų pokyčiai yra labai nedideli. Šiek tiek daugiau nei ketvirtadalis visų Lietuvos piliečių mano, kad artimiausi 12 mėnesių bus geresni tiek kalbant apie gyvenimą apskritai, tiek kalbant apie šalies ekonominę situaciją, tiek apie šeimos finansinę padėtį (žr. 5 diagramą). Tiesa, šiems lūkesčiams dar toloka iki to lygmens, kuris buvo 2006–2007 metais.

Diagrama Nr. 5. Ateities lūkesčių dinamika

Pagal šiuos rodiklius Lietuvos piliečiai šiek tiek lenkia visos Europos Sąjungos vidurkį. Gerokai optimistiškiau nei Lietuvos piliečiai į ateitį žvelgia tik Švedijos, Estijos, Didžiosios Britanijos bei Maltos piliečiai. O ypač pesimistiškai į ateitį žvelgia Kipro, Graikijos, Bulgarijos, Portugalijos, Čekijos gyventojai. Pastarųjų šalių piliečiai vis dar tikisi, kad situacija jų šalyse artimiausiu metu blogės. Lietuvos, kuri pagrindines problemas išgyveno anksčiau nei šios šalys, piliečiai tikisi, kad blogiausi laikai jau praityje.

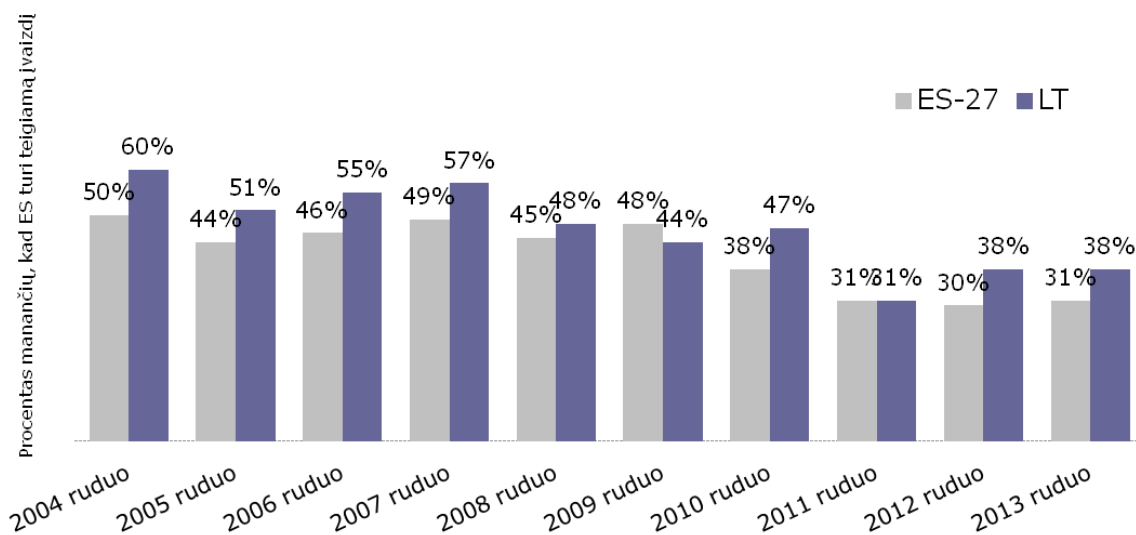
2. Požiūris į Europos Sąjungą

2.1. Europos Sąjungos įvaizdis

Per 10 Lietuvos narystės Europos Sąjungoje metų, Europos Sąjungos įvaizdis mūsų šalyje tapo nebe toks teigiamas. 2004 m. beveik du trečdaliai Lietuvos piliečių teigė, kad ES įvaizdis yra teigiamas. Šiuo metu taip mano tik 4 iš 10 apklaustųjų (žr. diagramą Nr. 6). **Akivaizdu, kad didžiausią įtaką šiai tendencijai padarė ekonominė krizė.** Jos metu ES įvaizdis prastėjo tiek Lietuvoje, tiek kitose ES šalyse.

Daugiausia teigiamai ES įvaizdį vertinančių gyventojų yra Bulgarijoje, Lenkijoje, Rumunijoje. Tačiau ir šiose šalyse tokių apklaustųjų yra mažiau nei 50 proc. O Graikijoje, Kipre, Didžiojoje Britanijoje, Čekijoje Portugalijoje bei Suomijoje mažiau nei ketvirtadalis visų gyventojų tvirtina, kad ES įvaizdis yra teigiamas.

Diagrama Nr. 6. Europos Sąjungos įvaizdis

KLAUSIMAS: Apskritai kalbant, Europos Sąjunga Jums sukuria labai teigiamą, gana teigiamą, neutralų, gana neigiamą ar labai neigiamą įvaizdį?

Bendrą įvaizdžio pokyčio tendenciją rodo ir atsakymai į klausimą, ką Europos Sąjunga asmeniškai reiškia piliečiams. Palyginti su 2004 m. gerokai sumažėjo nurodančių teigiamus ES įvaizdžio aspektus ir padaugėjo nurodančių neigiamus aspektus (žr. lentelę Nr. 1). **Bene vienintelis svarbus dalykas, kuris nepakito, yra ES tapatinimas su galimybe laisvai keliauti, mokytis ir dirbti.** Tačiau per dešimtmetį perpus sumažėjo respondentų, teigiančių, kas Europos Sąjunga jiems reiškia ekonominę gerovę, socialinę apsaugą. Taip pat, nors baimė dėl galimo kultūrinio identiteto praradimo ir nebuvo didelė, per dešimtį metų ji sumažėjo beveik dvigubai. Tačiau tuo pačiu vos ne dvigubai padaugėjo galvojančių, kad ES reiškia biurokratiją ir pinigų švaistymą.

Galbūt galima teigti, kad Lietuvos piliečiai atsikrato nepamatuotų lūkesčių, kad narystė ES išspręs visas vidines šalies problemas, užtikrins ekonominę gerovę bei socialinę apsaugą. Šiuo požiūriu, Lietuvos gyventojai panašėja į vidutinį europietį (ypač ES senbuvį), kuris į Europos Sąjungą žiūri skeptiškiau.

Lentelė Nr. 1. Europos Sąjungos prasmė.

	2004 m.	2008 m.	2013 m.
Laisvę keliauti, dirbti ir mokytis	61%	60%	57%
Ekonominę gerovę	42%	24%	18%
Taiką	30%	21%	19%
Socialinę apsaugą	26%	10%	10%
Kultūrinę įvairovę	24%	17%	19%
Demokratiją	24%	17%	19%
Eurą	22%	14%	13%
Svaresnį žodį pasaulyje	21%	15%	15%
Kultūrinio identiteto praradimą	10%	6%	6%
Nusikalstamumą	9%	4%	6%
Biurokratiją	8%	6%	14%
Pinigų švaistymą	8%	9%	15%
Nedarbą	5%	5%	7%

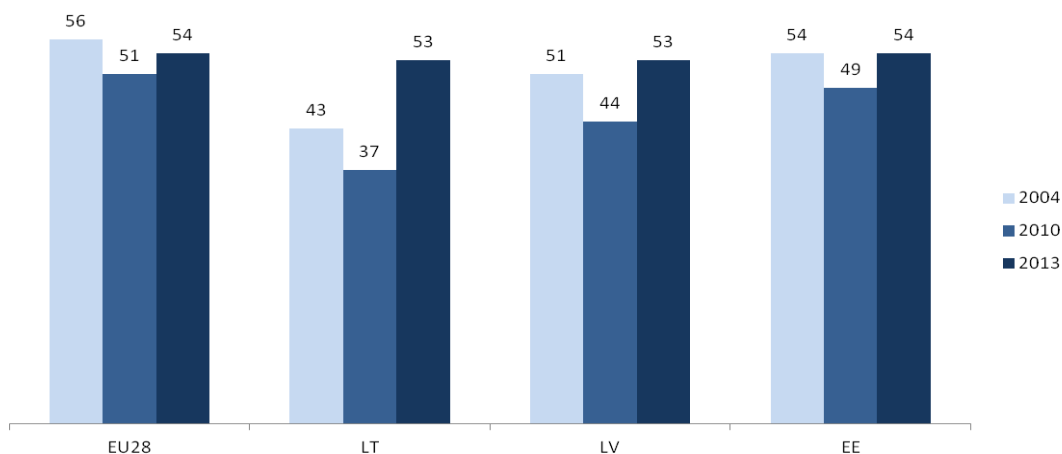
KLAUSIMAS: Ką Jums asmeniškai reiškia Europos Sąjunga?

Aukšti ir galbūt ne visada pagrįsti lūkesčiai ES atžvilgiu būdingi daugeliui naujųjų valstybių narių gyventojų. Daugiausia visoje ES teigiančiųjų, kad ji reiškia ekonominę gerovę, yra Bulgarijoje, Rumunijoje ir Kroatijoje. Skeptiškiausios šiuo požiūriu yra valstybės, kurioms teko imtis drastiškų priemonių, siekiant sureguliuoti savo viešąsias išlaidas: Graikija, Portugalija, Kipras. Daugiausia manančiųjų, kad Europos Sąjunga, visų pirma, reiškia biurokratiją, gyvena Austrijoje (50 proc.). Tai pat daug taip manančiųjų yra Švedijoje, Suomijoje, Vokietijoje. Daugiausia manančiųjų, kad ES – tai pinigų švaistymas yra senosiose, o kartu ir turtingesnėse bei daugiau pinigų į ES biudžetą įnešančiose ES valstybėse narėse (vidurkis – 30 proc.). Čia išsiskiria tik Airija, kurioje šis procentas yra daugiau nei dvigubai mažesnis. Naujųjų ES narių, o kartu ir skurdesnių bei daugiau gaunančiųjų iš ES biudžeto, valstybių vidurkis yra 17 proc. Čia išsiskiria tik Čekija, Slovakija ir Slovėnija, kur apie trečdalį apklaustųjų sutinka su nuomone, kad ES švaisto pinigus.

2.2. Europiečio identitetas, požiūris į eurą

Palyginti su 2004 m. gerokai daugiau Lietuvos piliečių save tapatina ne tik su Lietuva, bet ir su Europa. Šis procentas padidėjo nuo 43 iki 53 proc. Šiuo metu beveik tiek pat lietuvių, kiek ir vidutiniškai kitų ES narių piliečių, teigia, kad jie jaučiasi ne tik savo šalies piliečiais, bet bent jau iš dalies ir europiečiais. **Lietuva yra viena iš nedaugelio šalių, kurioje taip besijaučiančių piliečių procentas per pastaruosius 10 metų padidėjo.** Šis procentas yra panašus ir kaimyninėse šalyse, tačiau jis toks buvo ir narystės ES pradžioje. Visose šalyse europietiškos tapatybės lygis buvo sumažėjęs ekonominės krizės metu, tačiau Europos Sąjungai drauge sėkmingai tvarkantis su jos pasekmėmis, pasitikėjimas bendra Europos ateitimi vėl didėja.

Diagrama Nr. 7. Tapatinimasis su Europa, proc. paminėjusių europietišką tapatybę.

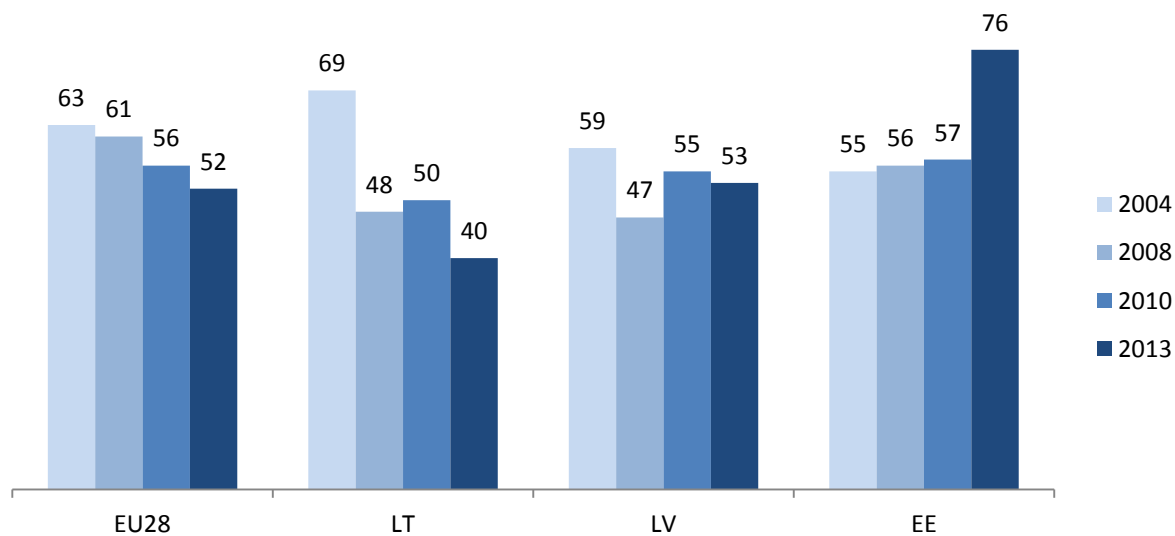

KLAUSIMAS: Ar Jūs jaučiatės lietuviu, lietuviu ir europiečiu, europiečiu ir lietuviu, europiečiu? (Pastaba: kiekvienoje šalyje klausiama apie tos šalies tautybę)

Labiausiai su Europa save tapatina Liuksemburgo, Belgijos, Ispanijos ir Slovakijos piliečiai. Mažiausiai save europiečiais laiko Didžiosios Britanijos, Airijos ir Graikijos piliečiai.

Vienas svarbesnių europinės tapatybės kūrimo instrumentų yra bendra valiuta euras. Eurobarometro apklausoje nėra užduodami tiesioginiai klausimai apie tai, ar piliečiai pritaria euro įvedimui jų šalyje. Tačiau yra klausiama, ar jie pritaria Europos ekonominei ir pinigų sąjungai su bendra valiuta euru. **Lietuvoje pritarimas šiam teiginiui per pastaruosius 10 metų sumažėjo nuo 69 iki 40 proc. (žr. diagramą Nr. 8).** Taip pat jis mažėjo nuo 63 iki 52 proc. ir visoje Europos Sąjungoje apskritai. Akivaizdu, kad labiausiai požiūrį į eurą pakeitė ekonominė krizė ir daugelio euro zonos valstybių patirtos biudžeto subalansavimo problemos bei iš to kils nepasitikėjimas bendra valiuta.

Diagrama Nr. 8. Požiūris į eurą kaip bendrą ES valiutą, proc. pritariančių teiginiui

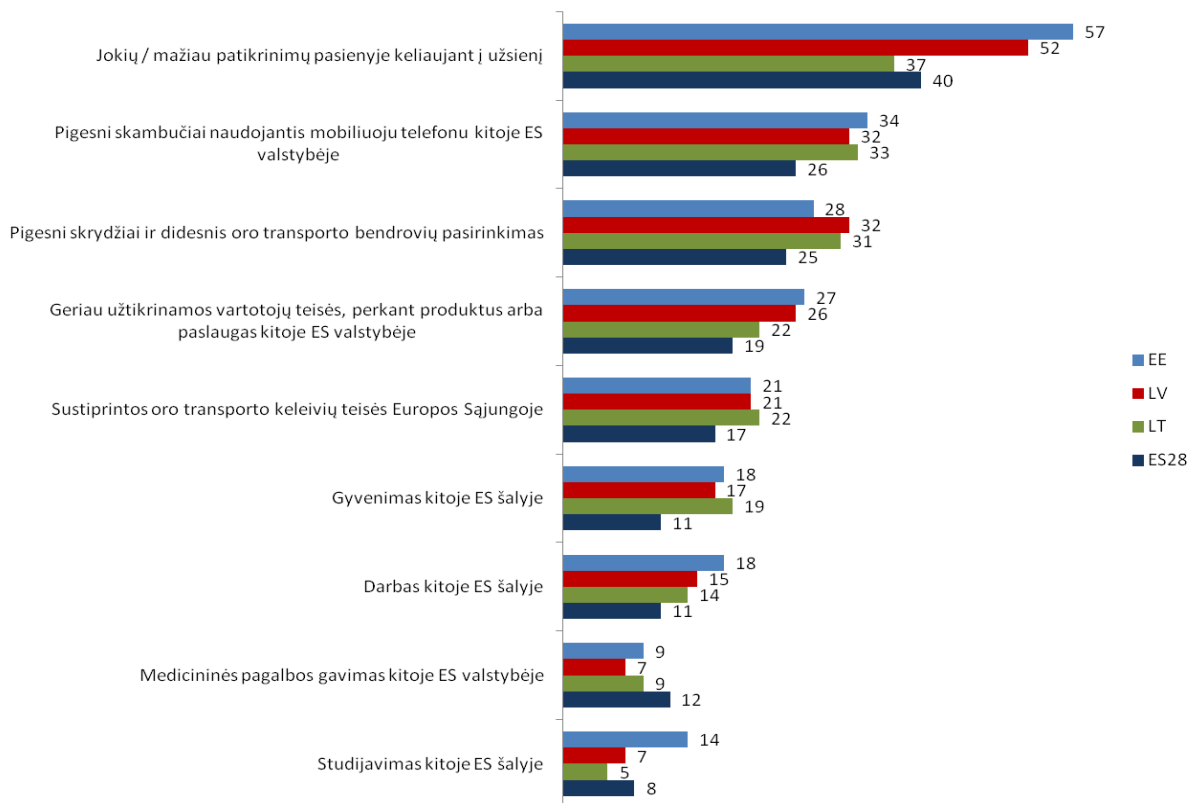
KLAUSIMAS: Kokia yra Jūsų nuomonė apie kiekvieną šių teiginių? Prašau pasakyti, ar Jūs kiekvienam šių teiginių pritariate, ar ne: Europos ekonominė ir pinigų sąjunga su bendra valiuta euru.

Estija yra viena iš nedaugelio ES šalių, kurioje pritarimas eurui pastaraisiais metais kilo. Pritarimas eurui kaip bendrai ES valiutai šioje šalyje įvedus eurą, padidėjo beveik 20 p.p. Labiau už Estijos piliečius šiam teiginiui pritaria tik Liuksemburgo, Slovakijos ir Slovėnijos piliečiai. Eurui taip pat stipriai pritariama Suomijoje, Nyderlanduose, Belgijoje, Airijoje ir Vokietijoje. Mažiausiai šiam teiginiui pritaria Didžiosios Britanijos, Čekijos ir Švedijos piliečiai.

2.3. Teigiamos narystės ES pasekmės

Paklausti, kokią asmeninę naudą iš ES gavo respondentai, Lietuvos piliečiai atsakinėjo taip, kaip ir vidutinis europietis. **Daugiausia naudos teikia galimybė laisvai keliauti tarp valstybių** (žr. diagramą Nr. 9). **Taip pat daug apklaustųjų minėjo mažesnes mobiliojo ryšio kainas, pigesnius skrydžius ir didesnį jų pasirinkimą.** Mažiausiai asmeniškai naudingi Lietuvos respondentams atrodo šie pasiekimai: studijos kitose ES šalyse, medicininė pagalba kitose ES šalyse, darbas ir gyvenimas kitose ES šalyse. Tiesa, daugumą asmeninių narystės ES naudų paminėjo daugiau Lietuvos, o taip pat Latvijos bei Estijos piliečių nei vidutiniškai visos Europos Sąjungos piliečių. Akivaizdu, kad naujųjų ES narių gyventojai turi daugiau galimybių pajusti narystės teikiamą naudą ir galbūt dar nėra šių privalumų priėmę kaip savaime suprantamo dalyko.

Diagrama Nr. 9. Asmeninė Europos Sąjungos nauda, proc.

Klausimas: *Prašau pasakyti, ar Jums buvo naudingas kiekvienas iš šių Europos Sąjungos pasiekimų, ar nebuvo?*

Beveik visus aspektus dažniau nei kiti minėjo jaunesni, aukštesnį išsimokslinimo lygmenį turintys, aukštesnių pajamų miesto gyventojai. Natūralu, kad jie turi daugiau galimybių pasinaudoti įvairiais Europos Sąjungos privalumais.